

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นของนักศึกษาวิชาชีพครู ในการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน ได้ผ่านขั้นตอนการศึกษา พัฒนา และปรับปรุง กระบวนการ ผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้ที่เกิดขึ้น และนำเสนอผลการวิจัย เพื่อตอบคำถามวิจัย 2 ข้อ คือ

1. กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นของนักศึกษา วิชาชีพครูในการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน มีลักษณะอย่างไร และมีขั้นตอนในการ ดำเนินการอย่างไร

2. นักศึกษาวิชาชีพครูที่ได้รับกระบวนการที่พัฒนาขึ้นมีการพัฒนาทักษะการบูรณาการ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนหรือไม่ อย่างไร และในลักษณะใด

ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการบูรณาการภูมิปัญญา ท้องถิ่น

ส่วนที่ 2 ผลการพัฒนากิจกรรมจัดการเรียนรู้ฯ ของนักศึกษาวิชาชีพครู

ส่วนที่ 1 กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น

กระบวนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นของนักศึกษา วิชาชีพครูในการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน ผู้วิจัยได้สรุปขั้นตอนการพัฒนาที่เกิดขึ้น เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้ 9 ขั้นตอนของกาเย่ (Gagne) โดยมุ่งเน้นให้ ผู้เรียนเรียนรู้จากการจัดกิจกรรมผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งรอบตัว ซึ่งประกอบด้วย 9 ขั้นตอนหลัก ดังนี้

ขั้นที่ 1 เร่งเร้าความสนใจ (Gain Attention)

ขั้นที่ 2 บอกวัตถุประสงค์ (Specify Objective)

ขั้นที่ 3 ทบทวนความรู้เดิม (Activate Prior knowledge)

ขั้นที่ 4 นำเสนอเนื้อหาใหม่ (Present New Information)

ขั้นที่ 5 ชี้แนะแนวทางการเรียนรู้ (Guide Learning)

ขั้นที่ 6 กระตุ้นการตอบสนองบทเรียน (Elicit Response)

ขั้นที่ 7 ให้ข้อมูลย้อนกลับ (Provide Feedback)

ขั้นที่ 8 ทดสอบความรู้ใหม่ (Assess Performance)

ขั้นที่ 9 สรุปและนำไปใช้ (Review and Transfer)

รายละเอียดแต่ละขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 เร่งเร้าความสนใจ (Gain Attention)

ก่อนที่จะเริ่มนำเสนอเนื้อหา มีการจูงใจและเร่งเร้าความสนใจให้ผู้เรียนอยากเรียน และจัดสภาพแวดล้อมให้ดึงดูดความสนใจ เช่น การใช้ภาพเคลื่อนไหว คลิปวิดีโอ เพื่อเร้าความสนใจของผู้เรียนให้พร้อมที่จะศึกษาในเนื้อหาต่อไป

ขั้นที่ 2 บอกวัตถุประสงค์ (Specify Objective)

วัตถุประสงค์ของบทเรียนเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อกระบวนการเรียนรู้ ในการทำกิจกรรมทุกครั้งจะมีการบอกวัตถุประสงค์ให้ผู้เรียนทราบ เพื่อให้ผู้เรียนได้ทราบถึงความคาดหวังของบทเรียน และทราบถึงพฤติกรรมขั้นสุดท้ายของตนเองหลังจบบทเรียน เช่น การทดสอบหลังทำกิจกรรม การนำเสนอรายงานสรุปผลการเรียนรู้ เป็นต้น

ขั้นที่ 3 ทบทวนความรู้เดิม (Activate Prior knowledge)

การทบทวนความรู้เดิมก่อนที่จะนำเสนอความรู้ใหม่แก่ผู้เรียน มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องประเมินความรู้ที่เดิมที่ผู้เรียนมีอยู่ วิธีการประเมินความรู้เดิม เช่น ทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) การระดมความคิดผ่านการพูดและการเขียน

ขั้นที่ 4 นำเสนอเนื้อหาใหม่ (Present New Information)

หลักสำคัญในการนำเสนอเนื้อหาการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นก็คือ การนำเสนอภาพที่เกี่ยวข้องกับเนื้อ ประกอบกับคำอธิบายสั้น ๆ ง่าย แต่ได้ใจความ ซึ่งการใช้ภาพประกอบจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาง่ายขึ้น และมีความคงทนในการจำได้ดีกว่าการใช้คำอธิบายเพียงอย่างเดียว

สิ่งที่ต้องพิจารณาในการนำเสนอเนื้อหาใหม่ของการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น พิจารณาในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

- 1) เลือกใช้ภาพประกอบการนำเสนอเนื้อหาให้มากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเนื้อหาสำคัญ
- 2) จัดรูปแบบคำอธิบายให้นำอ่าน หากเนื้อหายาว จัดแบ่งกลุ่มคำอธิบายเป็นตอน ๆ
- 3) คำที่ใช้ควรเป็นคำที่ผู้เรียนระดับชั้นนั้น ๆ คำนึง และเข้าใจความหมายตรงกัน
- 4) คำอธิบายที่ใช้ในการยกตัวอย่างกระชับและเข้าใจง่าย

ขั้นที่ 5 ชี้แนะแนวทางการเรียนรู้ (Guide Learning)

ตามหลักการและเงื่อนไขการเรียนรู้ (Condition of Learning) ผู้เรียนจำเนื้อหาได้ดี หากมีการจัดระบบเนื้อหาที่ดีและสัมพันธ์กับประสบการณ์เดิมหรือความรู้เดิมของผู้เรียน บางทฤษฎีกล่าวไว้ว่า การเรียนรู้ที่กระจำชัด (Meaningful Learning) นั้น ทางเดียวที่จะเกิดขึ้นได้ก็คือ

การที่ผู้เรียนวิเคราะห์และตีความเนื้อหาใหม่ลงบนพื้นฐานของความรู้และประสบการณ์เดิม รวมกันเกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ ดังนั้น การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการบูรณาการภูมิปัญญา ท้องถิ่นในชั้นนี้ ผู้วิจัยพยายามค้นหาเทคนิคในการที่จะกระตุ้นให้ผู้เรียนนำความรู้เดิมมาใช้ในการ ศึกษาความรู้ใหม่ นอกจากนี้ยังจะต้องพยายามหาวิธีทางที่จะทำให้ความรู้ใหม่ของผู้เรียนนั้น มีความกระจำชัดเท่าที่จะทำได้ เป็นต้นว่า การให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง การใช้เทคนิคต่าง ๆ เข้าช่วย ได้แก่ เทคนิคการให้ตัวอย่าง (Example) การให้ผู้เรียนเรียนรู้โดยการ ปฏิบัติในสถานการณ์หรือในสถานที่จริง

ขั้นที่ 6 กระตุ้นการตอบสนองบทเรียน (Elicit Response)

ผู้วิจัยจึงเปิดโอกาสให้ผู้เรียนร่วมคิด ร่วมกิจกรรม ได้ทดลองปฏิบัติกิจกรรมในสถานการณ์ จริงด้วยตนเอง มีการร่วมตอบคำถาม อภิปราย และสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ พร้อมทั้งนำเสนอผลการเรียนรู้ ต่าง ๆ ด้วยตนเอง

ขั้นที่ 7 ให้ข้อมูลย้อนกลับ (Provide Feedback)

เป็นการเสริมแรงแก่ผู้เรียน เช่น การกล่าววยกย่องชมเชย การเสริมแรงทางบวก และให้ข้อมูล ที่เป็นประโยชน์แก่ผู้เรียน เช่น การให้ข้อเสนอแนะ

ขั้นที่ 8 ทดสอบความรู้ใหม่ (Assess Performance)

การทดสอบความรู้ใหม่หลังจากการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการบูรณาการภูมิปัญญา ท้องถิ่นนั้น เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทดสอบความรู้ของตนเอง โดยผ่านการสะท้อนการเรียนรู้ การสรุปความคิดโดยใช้ผังความคิด การนำเสนอสิ่งที่ได้เรียนรู้ และการใช้แบบทดสอบ

ขั้นที่ 9 สรุปและนำไปใช้ (Review and Transfer)

การสรุปและนำไปใช้เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่ผู้เรียนจะต้องทำการสรุปแนวคิดของเนื้อหาใน ส่วนของประเด็นสำคัญ รวมทั้งข้อเสนอแนะต่าง ๆ ผู้วิจัยให้ผู้เรียนได้สรุปผลการเรียนรู้ใน 3 ประเด็น คือ 1) ด้านความรู้ 2) ด้านทักษะและความสามารถในการนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ และ 3) ด้าน เจตคติและความรู้สึกที่เกิดขึ้นต่อสิ่งที่ได้เรียนรู้ ผ่านการบันทึกและการสะท้อนการเรียนรู้

ส่วนที่ 2 ผลการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ฯ ของนักศึกษาวิชาชีพครู

จากคำถามวิจัย ข้อ 2 นักศึกษาวิชาชีพครูที่ได้รับกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น มีการพัฒนาทักษะการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน หรือไม่ อย่างไร และในลักษณะใด โดยวิเคราะห์จากบันทึกการเรียนรู้ การสนทนากลุ่ม และ การสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล นักศึกษาวิชาชีพครูได้สะท้อนผลการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งผู้วิจัย ได้นำเสนอผลการวิจัยในส่วนนี้ โดยนำเสนอผลของการพัฒนาทักษะการเตรียมความพร้อม สู่ประชาคมอาเซียน ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของ Bloom ซึ่งได้จำแนกการเรียนรู้ไว้เป็น 3 ด้าน คือ

- 1) ด้านความรู้ 2) ด้านทักษะและความสามารถในการนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ และ
- 3) ด้านเจตคติและความรู้สึกที่เกิดขึ้นต่อสิ่งที่ได้เรียนรู้

1. ด้านความรู้

นักศึกษาสะท้อนการเรียนรู้ในด้านความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน ผ่านกิจกรรมและสรุปการเรียนรู้ท้ายกิจกรรม

“จากที่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาของจังหวัดจันทบุรีเรื่องเสื่อจันทบูร ทำให้รู้ว่า มีมานานมากแล้ว และมีการพัฒนาขั้นตอนและรูปแบบมากขึ้นเรื่อย ๆ สมัยก่อน ทอเสื่อเพื่อใช้เองในบ้าน เดียวนี้ทอเสื่อเพื่อเป็นสินค้า และผลิตออกมาหลายรูปแบบ เช่น กระเป๋า ที่รองแก้ว ที่ใส่กระดาษทิชชู เพื่อขายนักท่องเที่ยว”

บันทึกการเรียนรู้ นักศึกษาหนึ่ง (นามสมมติ)

“จากที่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาของจังหวัดจันทบุรีเรื่องพริกไทยจันทบูร ไม่เคยรู้มาก่อนเลยว่าพริกไทยของจันทบุรีเป็นพืชเศรษฐกิจและสร้างรายได้ให้กับคนจันทบุรีมากถึง 60 ล้านบาทต่อปี นอกจากนี้พริกไทยยังมีประโยชน์ต่าง ๆ เช่น ใบ ใช้แก้ลมจุกเสียด แน่น ท้องอืดท้องเฟ้อ นำผลที่แก่แล้ว 15-20 เมล็ด บดเป็นผง ชงน้ำกินให้หมด 1 ครั้ง ช่วยขับลม ขับเสมหะ ขับเหงื่อ ขับปัสสาวะ แก้ท้องอืด ท้องเฟ้อ บำรุงธาตุแก้อาการอาหารไม่ย่อย ดอกแก้ตาแดง ช่วยให้ระบบย่อยอาหารทำงานดีขึ้น ระวัง อาเจียน ผ่อนคลายอาการไม่สบายจากอาหารเป็นพิษจากอาหารทะเลและเนื้อสัตว์”

บันทึกการเรียนรู้ นักศึกษาสอง (นามสมมติ)

“จากที่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาของจังหวัดจันทบุรีเรื่องอัญมณีแห่งจันทบูร ทำให้ได้เรียนรู้ความเป็นมาของจังหวัดจันทบุรีมากขึ้น จังหวัดจันทบุรีได้รับฉายาว่าเป็นเมืองหลวงทางด้านอัญมณีแห่งหนึ่งของโลก อัญมณีของจังหวัดเรามีชื่อเสียงหลายชนิด เช่น ไพลิน สตาร์ บุษราคัม แต่ที่มีชื่อเสียงระดับโลก คือ ทับทิมสยาม ถึงแม้ว่าปัจจุบันพลอยในจังหวัดจันทบุรีจะลดน้อยลงไปแล้ว ทำให้ต้องนำเข้าจากต่างประเทศแทน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจาก ประเทศมาดากัสการ์ในทวีปแอฟริกา แต่จังหวัดจันทบุรีก็ยังเป็นแหล่งเจียระไนพลอย และเป็นตลาดของการซื้อขายพลอย”

บันทึกการเรียนรู้ นักศึกษาสาม (นามสมมติ)

2. ด้านทักษะและความสามารถในการนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์

นักศึกษาสะท้อนการเรียนรู้ในด้านทักษะเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน ผ่านกิจกรรมและสรุปการเรียนรู้ท้ายกิจกรรม

“จากที่ได้เรียนรู้เรื่องของภูมิปัญญาต่าง ๆ ทำให้ได้รู้ว่าในท้องถิ่นของเรามีอะไรต่าง ๆ มากมายที่เป็นประโยชน์ต่อการเป็นครูในอนาคต เราสามารถวางแผนจัดกิจกรรมโดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ ใช้บุคคลในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่เด็ก ๆ ในโรงเรียนได้”

การสนทนากลุ่ม นักศึกษาสี่ (นามสมมติ)

“ภูมิปัญญาของจังหวัดจันทบุรีที่ได้เรียนรู้ไปในหลาย ๆ เรื่องทำให้ได้รู้ว่า ครูสามารถใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ เช่น พาเด็กนักเรียนไปเรียนรู้จากสถานที่จริงได้ในหลาย ๆ แห่ง ซึ่งแต่ละแห่งให้ความรู้ต่างกันออกไป”

บันทึกการเรียนรู้ นักศึกษาห้า (นามสมมติ)

“จากที่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาของจังหวัดจันทบุรีเรื่องอาชีพต่าง ๆ ได้แก่ การปลูกผลไม้ การทำประมง การปลูกพริกไทย ฯลฯ สิ่งต่าง ๆ ที่ได้เรียนรู้เหล่านี้สามารถนำมาจัดกิจกรรมให้เด็กอนุบาลเรียนรู้ได้ เด็ก ๆ จะได้รักในอาชีพ และรักท้องถิ่นจันทบุรี”

บันทึกการเรียนรู้ นักศึกษาหก (นามสมมติ)

“จากที่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาของจังหวัดจันทบุรีสามารถนำความรู้ที่ได้มาใช้ในการสอน หรือนำเอาสิ่งของต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ มาใช้เป็นสื่อประกอบการสอนให้กับเด็ก ๆ ได้ เช่น นำเอาลูกยางมาฝึกให้เด็กนับเลข นำเอาฟ่อนไม้มาใช้แล้วมาทำเครื่องร่อนให้เด็กฝึกร้อยได้”

บันทึกการเรียนรู้ นักศึกษาเจ็ด (นามสมมติ)

“จากที่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาของจังหวัดจันทบุรีทำให้รู้ว่าในจังหวัดจันทบุรีมีแหล่งเรียนรู้มากมายที่เราสามารถพาเด็ก ๆ ไปทัศนศึกษา หรือเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้จากของจริง เช่น การทำกวยเตี๋ยวเส้นจันท์ การทำกะปิ การทำน้ำสำรอง ฯลฯ

บันทึกการเรียนรู้ นักศึกษาแปด (นามสมมติ)

3. ด้านเจตคติและความรู้สึกที่เกิดขึ้นต่อสิ่งที่ได้เรียนรู้

นักศึกษาสะท้อนการเรียนรู้ในด้านเจตคติเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน ผ่านกิจกรรมและสรุปการเรียนรู้ท้ายกิจกรรม

“จากที่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในหลาย ๆ ด้าน รู้สึกภูมิใจในท้องถิ่นของเรา เรามีของดี เรามีของอร่อย เรามีภูมิปัญญาที่เป็นของเราเอง จังหวัดเราภาคของเรา ประเทศของเราที่ไม่แพ้ประเทศไหน ๆ ในกลุ่มอาเซียน”

การสนทนากลุ่ม นักศึกษาแก้ว (นามสมมติ)

“ภูมิปัญญาของจังหวัดจันทบุรีมีมากมายหลายด้าน รู้สึกภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นเราต้องใช้ภูมิปัญญาของเรามาใช้ในการสอนเด็ก ๆ รุ่นหลังให้รู้จักภูมิปัญญาในท้องถิ่น และภูมิใจในภูมิปัญญาเหมือนอย่างเราบ้าง”

การสนทนากลุ่ม นักศึกษาสิบลี (นามสมมติ)

“รู้สึกสนุกและมีความสุขที่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาในท้องถิ่น บางเรื่องเราก็เห็นอยู่ทุก ๆ วัน บางเรื่องเราก็มองข้ามสิ่งที่เราเห็นทุก ๆ วันไป เราน่าจะได้ให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาเหล่านี้บ้าง”

สะท้อนการเรียนรู้ นักศึกษาสิบลีเอ็ด (นามสมมติ)

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี